

АСПІРАНТСЬКІ СТУДІЇ

УДК 373.2(477)+(497)

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА ЧЕХІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ТА ІННОВАЦІЙ

Вікторія Балашова

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

Статтю присвячено порівняльному аналізу дошкільної освіти в Україні та Чехії з акцентом на педагогічні підходи та інновації, які використовуються в обох країнах.

Окремо розглянуто основні тенденції розвитку дошкільної освіти, роль інклюзивної освіти, соціокультурних аспектів у формуванні освітніх стандартів та впровадження сучасних педагогічних ідей у дошкільних навчальних закладах, а також порівняння національних програм дошкільної освіти. Досліджено практичні аспекти впровадження інноваційних методик в Україні та Чехії, а також їхній вплив на розвиток дитини в ранньому віці. Порівняльний аналіз дозволяє виявити сильні та слабкі сторони національних систем дошкільної освіти, що може сприяти їхньому подальшому вдосконаленню. Проаналізовано та визначено позитивні аспекти, можливості для покращення дошкільної освіти в Україні на основі досвіду Чехії, а також виявлені основні виклики, що стоять перед педагогічними системами обох країн. Стаття містить рекомендації для покращення дошкільної освіти в Україні.

Ключові слова:

структура; педагогічні методи; інновації; методики; інклюзивна освіта; перспективи розвитку.

Resume:

Balashova Viktoriia. Preschool education in Ukraine and the Czech Republic: a comparative analysis of pedagogical approaches and innovations.

The article is devoted to a comparative analysis of preschool education in Ukraine and the Czech Republic with an emphasis on pedagogical approaches and innovations used in both countries. The main trends in the development of preschool education, the role of inclusive education, socio-cultural aspects in the formation of educational standards and the implementation of modern pedagogical ideas in preschool education institutions, as well as a comparison of national programs of preschool education are separately considered. The practical aspects of the implementation of innovative methods in Ukraine and the Czech Republic, as well as their impact on the development of a child at an early age, were studied. Comparative analysis makes it possible to reveal the strengths and weaknesses of national systems of preschool education, which can contribute to their further improvement. Positive aspects, opportunities for improving preschool education in Ukraine based on the experience of the Czech Republic were analyzed and determined, and the main challenges facing the pedagogical systems of both countries were identified.

The article contains recommendations for improving preschool education in Ukraine. Preschool education is the foundation for a child's further development. A comparison of the Ukrainian and Czech systems highlights both the strengths of the Ukrainian system and opportunities for improvement. The Czech experience in the field of inclusive education and innovative approaches is a valuable asset that can serve as an inspiration for Ukrainian teachers. However, the rich cultural context of Ukraine opens wide prospects for the development of unique educational programs that meet the needs of modern society. The combination of the best European practices with Ukrainian traditions will make it possible to create a competitive preschool education system that will ensure comprehensive development of children and prepare them for life in a dynamic world.

Key words:

structure; pedagogical methods; innovations; methods; inclusive education; development prospects.

Постановка проблеми. Під час російського вторгнення в Україну дошкільні навчальні заклади по всій території країни перейшли на дистанційну форму навчання, а деякі заклади взагалі зазнали великих руйнувань через обстріли та бойові дії (Закон України «Про дошкільну освіту», 2001). Внутрішньо переміщені діти не мають доступу до дошкільної освіти через брак місць у закладах на нових місцях проживання, через відсутність безпечних укриттів та бомбосховищ у дитячих садках та вимушене закриття закладів у зоні активних бойових дій. Багато родин мають проблеми з інтеграцією у нових громадах. Обмежений доступ для дітей з особливими потребами до інклюзивної освіти. Дистанційна форма навчання для дітей дошкільного віку є дуже

малоефективною через вік та психологічний стан дітей, невисокий рівень зацікавленості батьків у навчанні та вихованні дітей онлайн, через недоступність та обмеження багатьох родин технічними можливостями. В окупації або у районах зруйнованої інфраструктури дошкільні заклади взагалі припинили роботу. Діти зазнають стресу та травм через війну, страх за своє життя та рідних, виїзд за кордон, втрату близьких, переселення, обстріли, нестачу води та їжі, хвороби. Українська дошкільна освіта зазнає кадрового дефіциту у зв'язку з виїздом, переїздом чи смертю вихователів. Недостатня кількість кваліфікованих педагогів і дуже низька оплата праці знижують привабливість професії вихователя. Також негативного впливу завдає

відсутність, а в деяких випадках недоступність системи регулярного підвищення кваліфікації педагогів відповідно до сучасних вимог.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дошкільна освіта в Україні та Чехії активно розглядається у міжнародних дослідженнях, які торкаються питань доступності, якості, матеріально-технічної бази та інклюзії. Різні роботи науковців та звіти міжнародних організацій, зокрема UNICEF, UNESCO та Міністерства освіти і науки України, підкреслюють актуальність удосконалення дошкільної освіти в умовах викликів сьогодення викликів.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у проведенні порівняльного аналізу дошкільної освіти в Україні та Чехії з акцентом на педагогічні підходи та інновації, які використовуються в обох країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільна освіта – це не лише підготовка до школи, а й формування особистості. Україна має значний потенціал для розвитку інклюзивних та інноваційних підходів у дошкільній освіті. Чеський досвід демонструє, як за допомогою сучасних технологій, екологічного виховання та індивідуального підходу до кожної дитини можна створити сприятливе середовище для розвитку. Поєднання чеських інновацій з українськими традиціями дозволить створити унікальну модель дошкільної освіти, яка відповідатиме вимогам ХХІ століття. Розглянемо більш детально деякі питання.

Ключові аспекти дослідження:

- Доступність дошкільної освіти: в Україні – гостра нестача місць у дитячих садках, особливо у великих містах, труднощі внутрішньо переміщених осіб у забезпеченні дітей дошкільною освітою; а в Чехії – перевантаження дитячих закладів через зростання народжуваності з 2010 року, великий наплив біженців з України та відсутність місць у дитячих закладах освіти для дітей молодше трьох років у багатьох регіонах країни.

- Інклюзія: в Україні – недостатня кількість інклюзивних груп та брак фахівців для дітей з особливими освітніми потребами, в останні роки створюються нові програми для підготовки вихователів. У Чехії – особливо високий попит на інклюзію створює надмірне навантаження на педагогів, але є переваги в сильній підготовці фахівців із роботи з дітьми ОП, інклюзія законодавчо закріплена та фінансується державою.

- Якість освітнього процесу: в Україні – відсутність кваліфікованих педагогів з відповідною інноваційною підготовкою є суттєвим бар'єром, бо використовуються

переважно традиційні методики навчання (Мартиненко, 2020); індивідуальне навчання неможливе через переповнені групи; відсутність єдиної системи оцінювання якості дошкільної освіти (Закон України «Про освіту», 2017). Перевагою є впровадження *Базового компонента дошкільної освіти* (2021), який спрямований на розвиток творчих здібностей дітей та компетентнісний підхід. У Чехії – освітні установи мають значну свободу в ухваленні рішень щодо організації освітнього процесу, впровадження навчальних програм, розподілу ресурсів, іноді це призводить до нерівності в якості освіти між регіонами. З переваг є активне впровадження проектних та ігрових методик у навчальний процес; використання програми «*Rámcový vzdělávací program*» (Рамковий освітній план), яка є обов'язковою для всіх закладів освіти і забезпечує цілісний розвиток дитини.

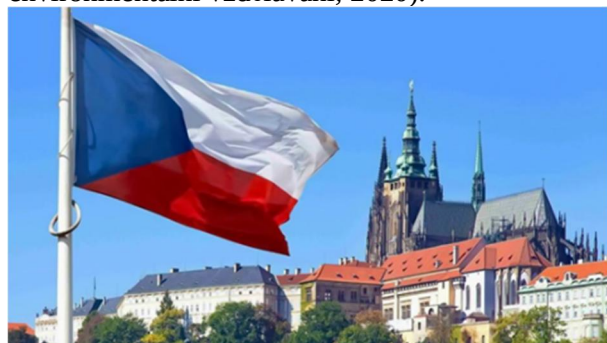
- Вплив воєнних дій: (лише в Україні) вказує на те, що воєнний конфлікт створив нові виклики в дошкільній освіті, як для педагогів, так і для батьків та дітей. Це пошкодження інфраструктури дошкільної освіти, яке лише на 2023 рік становило 2000 закладів; це дефіцит кваліфікованих кадрів, психологічні травми дітей, відсутність доступу до інтернету та техніки у багатьох сімей унеможливило впровадження дистанційного навчання (Бех, 2021), масова міграція дітей і педагогів, повна зупинка освітнього процесу в зонах бойових дій (UNICEF, 2023). Значною перевагою є допомога волонтерів, українських та міжнародних організацій, які надають різну підтримку у вигляді (матеріальної, продуктової, психологічної) допомоги постраждалим родинам.

Дошкільна освіта як в Україні, так і в Чехії є основним етапом розвитку дитини, оскільки вона впливає на формування її інтелектуальних, емоційних, соціальних та фізичних навичок (Бех, 2021). Залежно від культурних, економічних та політичних умов кожної країни, підходи до організації дошкільної освіти можуть суттєво відрізнятися (Мартиненко, 2020).

В Україні та Чехії система дошкільної освіти має спільні елементи, але також існують значні відмінності в педагогічних підходах, методиках та інноваціях, що використовуються в кожній

країні (Nováková, 2019; Mateřská škola a environmentální vzdělávání, 2020).

Структура дошкільних навчальних закладів в Україні та Чехії

Дошкільні навчальні заклади в Україні представлені кількома типами: державні садки, приватні дитячі установи, центри розвитку (*Закон України «Про дошкільну освіту»*, 2001). Дошкільна освіта надається дітям від 2 до 6 років, хоча в окремих випадках, починаючи з 1,5 року, існують спеціалізовані групи для найменших. Основною формою дошкільної освіти є дитячі садки.

В Україні спостерігається тенденція до розширення мережі приватних садків, що

створює конкуренцію для державних закладів і підвищує загальний рівень послуг (Мартиненко, 2020). Проте, більшість дітей навчаються в державних садках, де існують певні обмеження в умовах і фінансуванні (Чехова, 2020).

Чехія має більш гнучку та автономну систему дошкільної освіти (Šimonová & Bartošová, 2021). Державні садки (*Mateřská škola*) у Чехії займаються вихованням дітей віком від 3 до 6 років. Однак існують спеціальні приватні заклади де є групи, які приймають дітей від 2,5 років при умові, що дитина є соціально зрілою та гігієнічно самостійною, щоб надходження в дитсадок пішло йому на користь (*Rámcový vzdělávací program*, 2021). Приватні заклади є важливою частиною чеської системи дошкільної освіти, проте вони зазвичай мають обмежену кількість місць та високу вартість навчання (Nováková, 2019). Окрім цього, чеська система активно підтримує інклюзивну освіту та надає можливість дітям з особливими потребами отримувати освіту в загальних групах з підтримкою спеціального педагога чи асистента педагога (*Mateřská škola a environmentální vzdělávání*, 2020; Nováková, 2019).

Порівняльно-національна таблиця програм дошкільної освіти в Україні та Чехії

№	Національні програми дошкільної освіти	Україна	Чехія
1.	Основна мета та концепція дошкільної освіти	Основним документом є Базовий компонент дошкільної освіти . Програма спрямована на всебічний розвиток дитини, підготовку до школи, формування національної ідентичності та громадянських цінностей. Велика увага приділяється розумовому, фізичному, соціально-емоційному та художньо-естетичному розвитку.	Основним документом є Рамковий освітній план для дошкільної освіти (<i>Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání</i>). Головний акцент робиться на розвитку самостійності, творчості, критичного мислення та співпраці дітей. Освітній процес спрямований на формування особистості дитини, адаптацію до соціального середовища та розвиток екологічної свідомості.
2.	Структура програм	Програма структурована за віковими групами: молодша, середня, старша (підготовча). Навчання охоплює різні галузі: мовленнєвий розвиток, математика, фізичне виховання, мистецтво та інтегроване навчання. Важливий аспект – підготовка до навчання в школі.	Чехія не поділяє дошкільну освіту на вікові групи так суворо, в більшості групи змішані, тобто різновікові. Всі діти, незалежно від віку, беруть участь у спільних активностях із гнучкою адаптацією до індивідуальних потреб кожної дитини. Акцент робиться на практичному навчанні через гру, проєкти та інтегровані теми.
3.	Методики навчання	Використовуються традиційні методи – заняття за розкладом закладу, фронтальна та індивідуальна робота з дітьми, дидактичні ігри та вправи. Інновації впроваджуються, але	Пріоритетом навчання є гра, творчість, дослідницька діяльність. Заняття з дітьми в колі – «kroužek», індивідуальна робота з дітьми. «Застосовуються методи

№	Національні програми дошкільної освіти	Україна	Чехія
		обмежено через ресурси та готовність педагогів до змін.	Монтесорі, Вальдорфської педагогіки, екологічного виховання та підходи «лісових садочків».
4.	Соціалізація та інклюзія	Інклюзивна освіта офіційно запроваджена у 2017 р., але її реалізація ще стикається з проблемами через недостатнє фінансування та підготовку кадрів. Інклюзивні групи функціонують у межах традиційної структури.	Інклюзія є природною частиною системи дошкільної освіти в Чехії. Діти з особливими освітніми потребами навчаються та розвиваються в інтегрованих групах, а підтримку забезпечують спеціальні педагоги. Проблемою є недостатня кількість підготовчих асистентів та обмежене фінансування середовища в дошкільних закладах.
5.	Роль батьків	Батьки залучаються переважно до організації свят, зборів та часткового фінансування потреб дитячого навчального закладу в якій навчається дитина. Взаємодія з педагогами часто є формальною.	Батьки активно залучаються до освітнього процесу через участь у проєктах, акціях, святах, відкритих заходах, обговореннях навчальних планів.
6.	Інновації	Інноваційні програми лише впроваджуються, але вони часто залишаються експериментальними. Серед перспективних напрямів – STEAM-освіта, цифрові технології, інтеграція екологічних програм в дошкільних навчальних закладах.	Інновації є частиною системи дитячого закладу освіти – це екологічне виховання, «лісові садочки», інтеграція сучасних технологій у навчання, розвиток STEM через ігри та дослідницьку діяльність.

Порівняльний аналіз національних програм показує, що дошкільна освіта в Чехії більше орієнтована на практичну діяльність, індивідуальні потреби дітей та інтеграцію інновацій (Šimonová & Bartošová, 2021; Mateřská škola a environmentální vzdělávání, 2020).

В Україні ж акцент зроблено на підготовці до школи, формуванні базових знань та національних цінностей (Закон України «Про дошкільну освіту», 2001; Базовий компонент дошкільної освіти, 2021). Досвід Чехії може бути корисним для вдосконалення інклюзивної освіти, розробки інтерактивних програм і підвищення рівня екологічного виховання в Україні (Nováková, 2019; Rámcový vzdělávací program, 2021).

Педагогічні підходи та методики

В Україні переважно застосовуються традиційні педагогічні підходи, орієнтовані на систематичне навчання через заняття. Основні акценти робляться на формуванні базових навичок: читання, письма, рахунку, а також розвитку соціальних умінь (Чехова, 2020; Базовий компонент дошкільної освіти, 2021). Проте зростаючий інтерес до нових педагогічних методик, таких як методика Монтесорі, Зайцева,

Вальдорфська та інші інноваційні підходи, дає можливість розвивати у дітей творчі здібності, навички самостійної роботи і критичного мислення (Бех, 2021; Мартиненко, 2020).

Чехія щодо цього має більш гнучку та індивідуалізовану систему навчання, одна з них – це заняття в «kroužku». В основному

використовуються інноваційні методики, які зосереджені на активному розвитку пам'яті, уваги, уяви та творчих здібностей дітей через гру та різноманітні практичні завдання (Šimonová & Bartošová, 2021). Один з цих методів – «новий метод», який використовується у вихованні в дитячому закладі. Вільна гра асоціюється з антиавторитетним вихованням, тоді як контрольована та дидактична гра є більшою мірою методами авторитетного виховання. Використання вільної гри як методу навчання допомагає педагогу знати інтереси дітей (Nováková, 2019).

Також у чеських дитячих садках активно застосовуються методи проєктного навчання, де діти працюють над створенням проєктів, що дозволяє їм розвивати навички співпраці один з одним, а також навички критичного мислення та комунікації (Mateřská škola a environmentální vzdělávání, 2020; Rámcový vzdělávací program, 2021). Крім того, педагогічні методики в Чехії активно інтегрують технології, такі як інтерактивні дошки та освітні програми, що сприяють розвитку дітей через сучасні інструменти. Педагог має заохочувати дітей до навчання та підтримувати їхню творчу активність. Керувати так, щоб навчання приносило результат знань і вмінь учня відповідно до мети навчання та з урахуванням до індивідуальних відмінностей між учнями (Šimonová & Bartošová, 2021).

Інклюзивна освіта

В Україні інклюзивна освіта тільки починає набирати популярності, хоча законодавчо вона була затверджена 01 жовтня 2010 року Наказом Міністерством освіти і науки України № 912, а ухвалення Закону України «Про освіту» набула від 05 вересня 2017 року, в якому інклюзивна освіта закріплена як частина освітньої системи (Закон України «Про освіту», 2017).

Важливим аспектом є підготовка педагогів, оскільки багато вихователів ще не мають достатнього досвіду, знань і навичок для роботи з дітьми з особливими потребами. Однак Міністерство освіти і науки України активно працює над удосконаленням системи інклюзивної освіти, зокрема надає фінансову підтримку для створення доступних умов у садках та школах (Мартиненко, 2020; Бех, 2021).

У Чехії інклюзивна освіта почала запроваджуватись із 2004 року, коли країна стала членом Європейського Союзу та зобов'язалась дотримуватись міжнародних стандартів щодо освіти дітей з особливими потребами. А після ратифікації з Чехією у 2009 році Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, країна закріпила право дітей з особливими освітніми потребами на доступну та якісну освіту (Nováková, 2019).

Остаточний Закон про освіту в Чехії («Školský Zákon») був ухвалений у 2016 році. Він передбачив обов'язок дитячих навчальних закладів (Mateřské školy) надавати освітні послуги дітям з особливими потребами та запровадив систему підтримки, яка передбачає надання спеціальних педагогів, асистентів та адаптацію середовища (Šimonová & Bartošová, 2021; Mateřská škola a environmentální vzdělávání, 2020).

Але є певні виклики, такі, як критично недостатня кількість підготовлених асистентів педагогів та обмежені фінансові ресурси для повної адаптації середовища в дитячих навчальних закладах (Мартиненко, 2020).

Для покращення ситуації в педагогічних університетах Чехії введено обов'язкові курси з інклюзивної освіти і не тільки. Регулярно проводяться спеціальні тренінги для вихователів та асистентів, які працюють у дитячих садках, з метою підвищення їхньої кваліфікації у сфері інклюзії (Nováková, 2019).

На сьогоднішній день в Чехії інклюзивна освіта є частиною національної освітньої системи і має добре розвинену інфраструктуру. Діти з особливими потребами мають можливість навчатися разом з іншими дітьми завдяки спеціальним педагогічним підходам, що адаптовані до їхніх індивідуальних потреб (Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2020). Також активно підтримує спеціальні програми для дітей з аутизмом, синдромом Дауна, а також для дітей з мовними, слуховими, зоровими та розумовими порушеннями (Šimonová, Bartošová, 2021).

Інновації в дошкільній освіті

В Україні активно впроваджуються новітні педагогічні методики та інновації. Однією з таких є методика Монтесорі, яка орієнтована на розвиток самостійності та вільного вибору дій дитиною. Також важливим напрямком є використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для покращення навчального процесу. Проте, як і у випадку з інклюзивною освітою, впровадження інноваційних підходів зустрічає певні труднощі через недостатнє фінансування та обмеженість ресурсів.

Чехія є однією з лідерів у впровадженні інновацій в освіті. Там активно використовуються цифрові інструменти, інтерактивні дошки, а також методи, що дозволяють дітям навчатися через досвід. Важливим інструментом є використання проєктної роботи, де діти мають змогу досліджувати певні теми, працюючи в командах, що сприяє розвитку їхніх творчих і критичних здібностей. Освітні програми зосереджуються на формуванні критичного мислення, творчості, емоційного інтелекту та соціальних навичок дітей.

Інтеграція STEAM-освіти в Чехії: STEAM-підходи (наука, технології, інженерія, мистецтво, математика) починають застосовуватися вже в дошкільних закладах. Наприклад, діти старшого дошкільного віку беруть участь у проєктній діяльності, створюють прості моделі чи проводять експерименти, які допомагають їм зрозуміти основи природничих наук.

У Чехії деякі дитячі навчальні заклади (*Mateřské školy*), відомі як «здрaві садочки» (*české «Zdravé mateřské školy»*), акцентують значну увагу на екологічному вихованні дітей. Ці заклади працюють тільки за спеціальними програмами, які формують у дітей екологічну свідомість та здоровий спосіб життя. У таких закладах діти вивчають природу через практичні заняття, такі як догляд за рослинами у групі та на

території дитячого садка, участь у садівництві на різних акціях, екскурсії на природу, екскурсії на різні тваринні ферми (наприклад: кроликові та козині ферми) де діти середнього та старшого дошкільного віку знайомляться з тваринами та доглядом за ними, за бажанням беруть участь у годуванні тварин та кушують різні смаколики (наприклад: козячий сир, йогурт, молоко, пудинг).

Деякі дитячі навчальні заклади (*Mateřské školy*) акцентують значну увагу на екологічному вихованні дітей. Проводяться різні активності на природі, такі як догляд за рослинами, переробка матеріалів, вивчення природи в лісі, що сприяє екологічному розвитку свідомості дітей (*Mateřská škola a environmentální vzdělávání*, 2020).

Особливо велика увага приділяється правильному харчуванню. У таких садочках часто використовуються органічні продукти, а меню складається з урахуванням здорових потреб дитини. Діти беруть участь у сервіруванні столу, приготуванні деяких страв, що вчить їх поваги до їжі, вивчають культуру поведінки за столом та під час їжі, розуміння важливості здорового харчування (*Nováková*, 2019).

З цього робимо висновок, що екологічне виховання в Чехії є важливим компонентом

дошкільної освіти, який не лише сприяє гармонійному розвитку дитини, а й виховує покоління, яке з повагою ставиться до природи та здорового способу життя.

Рекомендації для покращення дошкільної освіти в Україні:

- Вдосконалення підготовки педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами шляхом залучення міжнародних експертів для обміну найкращими практиками у сфері дошкільної освіти.

- Організація регулярних тренінгів, майстер-класів та програм підвищення кваліфікації для соціальних педагогів із фокусом на інноваційні методи навчання та інклюзію.

- Розширення використання інноваційних педагогічних методик, таких як методика Монтесорі та проєктне навчання, екологічне навчання, Вальдорфська педагогіка, «STEM-освіта», «лісові садочки».

- Впровадження новітніх технологій для розвитку дітей в дошкільних закладах.

- Посилення уваги до емоційного розвитку та соціальних навичок дітей через інтерактивні та дослідницькі методи навчання.

- Розробка оригінальних та інтелектуальних програм екологічного виховання дітей в дошкільних закладах освіти, орієнтованих на формування екологічної свідомості з раннього віку дітей.

- Створення спеціальних програм для батьків, які сприятимуть розумінню важливості дошкільної освіти та ефективної взаємодії з дітьми.

- Проведення спільних заходів, акцій, проєктів, свят та воркшопів для батьків і дітей для зміцнення зв'язку між сім'єю та навчальним закладом.

- Збільшення державного фінансування в дошкільних установах для оновлення та поповнення матеріально-технічної бази.

- Забезпечення рівного доступу до якісної дошкільної освіти в сільській місцевості, модернізуючи тамтешні заклади дошкільної освіти.

- Удосконалення Базового компонента дошкільної освіти з урахуванням сучасних потреб дітей і суспільства.

- Розробка спеціальних програм для інтеграції дітей з родин біженців, іномовних родин, зокрема мовної адаптації та культурного включення.

- Налагодження партнерства з відомими міжнародними організаціями для фінансової та методичної підтримки закладів дошкільної освіти в Україні.

Отже, проведене дослідження підтверджує, що якісне дошкільне виховання – це інвестиція в майбутнє дитини. Порівняльний аналіз систем України та Чехії показує, що українська система має значні перспективи для розвитку. Впровадження інклюзивних програм, використання сучасних технологій та розвиток критичного мислення – це лише деякі з напрямків, які дозволять забезпечити всебічний розвиток дітей. Чеський досвід може стати дороговказом для українських педагогів, допомагаючи їм створювати навчальне середовище, в якому кожна дитина відчуватиме себе комфортно та зможе реалізувати свій потенціал.

Висновки. Дошкільна освіта є одним з найважливіших етапів у розвитку дитини, що забезпечує її всебічний розвиток, формує основи для подальшого навчання та соціалізації в суспільстві. Проведений порівняльний аналіз дозволив виявити ключові особливості дошкільної освіти в Україні та Чехії, а також визначити сильні сторони цих систем. Україна має значний потенціал для розвитку дошкільної освіти, однак на шляху впровадження інклюзивної освіти та інноваційних методик є певні труднощі. Чехія, у свою чергу, демонструє успішний досвід впровадження інклюзивних програм та інноваційних підходів, що сприяють розвитку дітей у ранньому віці.

Для вдосконалення та покращення системи дошкільної освіти в Україні важливо враховувати досвід Чехії, зокрема щодо інклюзивної освіти,

інтеграції новітніх технологій у навчальний процес дошкільних закладів, а також розвиток методик, що сприяють критичному мисленню та творчому розвитку дітей дошкільного віку.

Чеський досвід із впровадження інноваційних методик в дошкільних навчальних закладах, акцент на екологічному вихованні, інклюзії та розвитку самостійності дітей може стати орієнтиром для вдосконалення української дошкільної освіти. Водночас, багатий культурний контекст та національні традиції України створюють можливість для впровадження унікальних підходів до виховання, які відповідатимуть сучасним викликам.

Отже, модернізація системи дошкільної освіти України за зразком кращих європейських практик, зокрема чеських, дозволить забезпечити її конкурентоспроможність та відповідність міжнародним стандартам, що в довгостроковій перспективі сприятиме формуванню освіченого, соціально відповідального та щасливого покоління.

Список використаних джерел

- Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
- Закон України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 року № 2628-III. (2001). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
- Базовий компонент дошкільної освіти. (2021). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/bazoviy-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukraini>
- Бех, І.Д. (2021). Особистісно орієнтоване виховання у дошкільній освіті. *Дошкільне виховання*. 4. С. 3–8.
- Мартиненко, С.О. (2020). *Інклюзивна освіта: виклики та перспективи розвитку в Україні*. Київ: Освіта України. 172 с.
- Чехова, Л.А. (2020). Педагогічні інновації у дошкільній освіті. *Педагогічна майстерня*. 6. С. 21–28.
- Katalog podpory pro mateřské školy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (2021). MŠMT ČR, Praha. Dostupné na: <https://www.msmt.cz>
- Mateřská škola a environmentální vzdělávání. Metodická příručka pro pedagogy. (2020). Praha: Nakladatelství Portál. 112 s.
- Nováková H. Inkluzivní vzdělávání v mateřských školách: příklady dobré praxe. (2019). Praha: Grada. 154 s.
- Šimonová I., Bartošová L. Moderní metody v předškolním vzdělávání. (2021). Praha: Karolinum, 198 s.
- Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Analýza předškolního vzdělávání v České republice. (2020). Praha: VÚP. Dostupné na: <https://www.vuppraha.cz>

References

- Law of Ukraine "On Education" dated September 5, 2017 No. 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian]
- Law of Ukraine "On Preschool Education" dated July 11, 2001 No. 2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian]
- Basic component of preschool education, 2021 <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/bazoviy-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukraini> [in Ukrainian]
- Bekh I.D. (2021). Personally oriented education in preschool education. *Preschool education*. No. 4. P. 3–8. [in Ukrainian]
- Martynenko S.O. (2020). Inclusive education: challenges and development prospects in Ukraine. Kyiv: Education of Ukraine. 172 p. [in Ukrainian]
- Chekhova L.A. (2020). Pedagogical innovations in preschool education. *Pedagogical workshop*. No. 6. P. 21–28. [in Ukrainian]
- Catalog of support for kindergartens. Framework educational program for pre-school education. (2021). MŠMT ČR, Praha. Available at: <https://www.msmt.cz> [in Czech]
- Mateřská škola a environmental education. Methodic manual for pedagogy. (2020). Praha: Nakladatelství Portál. 112 p. [in Czech]
- Nováková H. (2019). Inclusive education in kindergartens: examples of good practice. Praha: Grada. 154 p. [in Czech]

Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz>

Šimonová I., Bartošová L. (2021). Modern methods in pre-school education. Praha: Karolinum. 198 p. [in Czech]
Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Analysis of pre-school education in the Czech Republic. (2020). Praha: VÚP. Available at: <https://www.vuppraha.cz> [in Czech]
Zákon č. 561/2004 Sb. On preschool, elementary, secondary, higher vocational and other education (school law). Available at: <https://www.zakonyprolidi.cz> [in Czech]

Відомості про автора:

Балашова Вікторія Олександрівна
vikaalex49@gmail.com
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-240-248

Матеріал надійшов до редакції 16. 11. 2024 р.
Прийнято до друку 16. 12. 2024 р.

Information about the author:

Balashova Viktoriia Oleksandrivna
vikaalex49@gmail.com
Bogdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-240-248

Received at the editorial office 16. 11. 2024.
Accepted for publishing 16. 12. 2024.